

BAUHAUS TIPOGRAFİSİNİN DÜNYA VE TÜRKİYE EKSENİNDE GRAFİK TASARIMA ETKİSİ

The Impact of Bauhaus Typography on The Graphic Design in The Light of Turkey and World

Gonca SÖNMEZ¹

ÖZET

ABSTRACT

Geçmişten günümüze uluslararası tasarım anlayışı her alanda olduğu gibi zamanla değişime uğramış, teknolojinin de gelişmesiyle birlikte sanat ve tasarım alanında yenilikler yapılmıştır. Bu yeniliklerin bazıları günümüze dek etkilerini devam ettirmiş, bazıları ise zamanın hızlı akışına ayak uyduramayarak yok olmuşlardır. 1900'ü yılların başında Almanya'da endüstrileşmenin hızla artmasının getirdiği zorluklarla baş edebilmek için sanatçı ve zanaatkarların endüstri ile iş birliği yapması gerekliliği doğmuştur. Almanya'nın bu hızlı değişim sürecinde zamanın tasarımcıları ve zanaatkarları, fikirleri ve yaklaşımlarıyla insanları işlevsiz ürünler kullanmaya zorlayan kapitalizme karşı bir tavır sergilemişlerdir. Aynı zamanda hareketin öncüleri bu yaklaşımın eksik taraflarını değerlendirmiş ve bu eksikliğin üstesinden gelmenin tek yolunun sadece zanaatkarları desteklemek yerine endüstri ile birlik olmaktan geçtiğini fark etmişlerdir. Böylece bu iş birliğinin sonucu olarak Bauhaus Okulu ortaya çıkmıştır. Okul, tasarım dünyasına yeni bir bakış açısı getirerek, bu alan için bir dönüm noktası haline gelmiş ve kurulduğu yıl olan 1919 yılından itibaren günümüze kadar olan süreçte pek çok sanat ve tasarım okuluna ilham kaynağı olmuştur. Grafik tasarım alanında önemli bir yere sahip olan Tipografi ise bu iş birliğinin önemli bir parçası olarak yer almıştır. 20. yüzyıla kadar Tipografi kelimesi sadece teknik alanlarda kullanılan bir terim olmaktan öteye geçememiştir. Ancak, Bauhaus Okulu'nun hayata geçmesiyle birlikte dönemin Tipografları süslü, Alman Blackletter harflerinden uzaklaşarak okunabilirliğe önem veren, iletişim odaklı, endüstrileşme ve teknolojiyle uyumlu, işlevi ön plana çıkaran günümüz Modern Tipografi anlayışının ortaya çıkmasına öncülük etmişlerdir. Bu doğrultuda ele alınan araştırma, Bauhaus Tipografisi'nin Almanya'daki doğuşunu, çevresini nasıl etkilediğini, Dünya ve Türkiye eksenindeki grafik tasarıma ne şekilde yansıdığını analiz etmiş, günümüzdeki etkilerini incelemiştir.

International design understanding has changed over time from past to today, and with the development of technology, many innovations have been made in the field of art and design. Some of these innovations have continued their effects until today, while others have failed to keep up with the rapid flow of time. In order to cope with the difficulties caused by the rapid increase of industrialization in Germany in the early 1900s, the necessity of collaboration with artists and craftsmen has emerged. In Germany at the beginning of the 1900s, It was necessary for artists and craftsmen to cooperate with the industry in order to cope with the difficulties caused by the rapid increase of industrialization. In this rapid change process of Germany, the designers and craftsmen of the time showed an attitude towards capitalism, which forced people to use dysfunctional products with their ideas and approaches. At the same time, the pioneers of the movement evaluated the shortcomings of this approach and realized that the only way to overcome this deficiency was to be united with the industry rather than just supporting the artisans. Typography, which has an important place in the field of graphic design, has been an important part of this collaboration. Until the 20th century, the word Typography did not go beyond being a term used only in technical fields. However, with the realization of the Bauhaus School, the typographers of the period pioneered the emergence of modern typography, which emphasizes readability by moving away from the ornate German Blackletter letters, communication-oriented, compatible with industrialization and technology, bringing the function to the fore. Research discussed in this direction, the birth of the Bauhaus Typography in Germany and how it affects the environment has been analysed.

Anahtar Kelimeler: Bauhaus, grafik tasarım, tipografi, yazı tipi.

Keywords: Bauhaus, graphic design, typography, typeface.

EXTENDED ABSTRACT

With the introduction of Germany into the industrialization process in the late 1800s, the use of fabricated products increased, and hand workmanship started to keep in the background. The artists of that period of time realize that they should keep up with the industrialization process in order to move with the times and don't get lost in transition. In 1907, 12 companies and 12 artists came together to initiate a movement in which they examined production problems and consumer relations, which was based on the idea of uniting art and industry. Walter Gropius, who assisted one of the pioneers of the movement for three years, opened the Bauhaus School in Germany in 1919, seeing the common roots of fine arts and design arts. In Bauhaus, strengthening the links between artist, architect, craftsman and industry is the main goal, but uniting art and industry has also been among the goals.

The emergence of modern art trends gained an encouraging feature to reshape the definition of art by moving away from traditional practices such as the gothic style typography concept, which was very common in Germany at that time. Legibility, the primary purpose of typography in the 19th century, was replaced by much more in this period. Letters, words and texts are now used as a design element and content is tried to be reflected with these elements. In this context, an attempt was made to create a bridge between form and content in the field of typography. The ways of using letters, words and writings have been expanded and typography has been reinterpreted with a conceptual understanding. The purpose of this article is to evaluate the typography idea that was reshaped in the early 1900s in terms of Bauhaus Typography and to investigate its effects today.

In this research, foreign and Turkish sources were researched and qualitative data were collected within the scope of the effects of Bauhaus School since its birth. Different sources have been utilized, including print and digital media. The research was started from the 20th century European art world and the solutions that the people, who were affected by the technological developments of that period, were able to cope with these changes were examined. Qualitative data about Arts and Crafts and Bauhaus movements, which are among these solutions, were collected and information was obtained. The typographic period before and after the Bauhaus in Germany is compared. The changes made by the school in the field of typography, as well as the effects of differentiating society and living conditions on people and art were investigated. In line with the information obtained, the contributions of the Bauhaus typography understanding to the birth of the New Typography were evaluated and their effects dating back to today are analyzed.

In the obtained findings, it has been observed that with the development of printing techniques, universal typography understanding has also improved. In addition, the impact of Modern Art movements on typography was analyzed. It was also reached the idea that Bauhaus School is a starting step for learning Modern Typography.

The effects of the Bauhaus School in the typographic field to the present day are also visibly based on the understanding of Typography, which is designed by using the grid system, using clear, non-serif, high readability, geometric shapes. With this understanding that directs the New Typography style used today, many new fonts have been produced over the years using Bauhaus geometry. Celebrating its 100th anniversary in 2019, the design concept of the school never loses its effect, it develops with the changing world and continues to update itself.

GİRİŞ

Almanya'nın hızlı endüstrileşme sürecinde Werkbund Hareketi¹ destekçileri, fikirleri ve yaklaşımlarıyla insanları işlevsiz ürünler üretmeye ve kullanmaya zorlayan kapitalizme karşı durmuşlardır. Öte yandan hareketin öncüleri bu yaklaşımın eksik taraflarını değerlendirmiş ve bu eksikliğin üstesinden gelmenin tek yolunun İngiltere'de başlayan Arts and Crafts² akımı gibi sadece zanaatkarları desteklemek yerine endüstri ile birlik olmaktan geçtiğini fark etmişlerdir. 1907'de, 12 firma ve 12 sanatçı bir araya gelerek üretim sorunlarını ve tüketici ilişkilerini incelemişlerdir. Bunun sonucunda da sanat ve endüstriyi birleştirme düşüncesine dayanan Werkbund Hareketi doğmuştur.

Peter Behrens'in öncülerinden olduğu Werkbund Hareketi'nin içinde yer alan ve Behrens'in üç yıl asistanlığını yapan Walter Gropius, güzel sanatlar ve tasarım sanatlarını bir araya getirmeyi amaçlamış ve 1919'da Almanya'da Bauhaus Okulu'nu açmıştır. Bauhaus'da sanatçı, mimar, zanaatkar ve endüstri arasındaki bağları güçlendirmek asıl amaç olmakla birlikte, sanat ve endüstriyi birleştirmek de hedefler arasında yer almıştır.

Sanat tarihçi Ahu Antmen, “20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*” adlı kitabında konuyla ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir;

“Almanya'nın Weimar kentinde ‘geleceği kurmak’ idealiyle açılan Bauhaus Okulu da Rus Konstrüktivistleri gibi, estetik amaçlardan çok toplumsal amaçlara yönelmiş bir yapı olarak kurulmuştur. Sanat ve zanaatı buluşturmaya ve dönüştürmeye amaçlayan Bauhaus düşüncesinin temelinde, geleneksel akademik sanat eğitiminin toplumun gereksinimlerine çözüm üretebilecek sanatçıları yetiştirebilmesinin çok uzağında olduğu inancı vardır” (Antmen, 2008: 107).

Bauhaus Okulu 1919 yılında kurulmuş olmasına rağmen, tasarım anlayışı ve prensipleri bakımından günümüzdeki pek çok sanat ve tasarım okulu tarafından da benimsenmiştir. Bu dönemde tipografi, önceden belirlenen süslü tasarımsal kalıplara sığdırılmaya çalışılmış ve sadece estetik kaygılar göz önüne alınarak uygulanmıştır. Okul, dönemin tipografisine net, açık, okunabilirliği esas alan ve iletişimi ön planda tutan bir biçim kazandırmıştır. Bu tasarım anlayışına sahip tasarımcılar sözcükleri ifade ettikleri mesajları da göz önüne alarak tasarlamayı hedeflemişlerdir. Böylece tipografi, fonksiyonel gereksinimler doğrultusunda yeniden şekillenmiştir.

Bauhaus Okulu'nun tipografi anlayışı, günümüzde de devam etmekte olan “Yeni Tipografi” anlayışın ilham kaynağı olmuştur. Bu nedenle, günümüz grafik tasarım anlayışını tam olarak kavrayabilmek için Bauhaus Okulu'nun kazandırdığı tipografi alanındaki tasarım prensiplerini öğrenmek büyük önem taşımaktadır.

1. Yöntem ve Araştırma Teknikleri

Bu araştırmada Bauhaus Okulu'nun doğuşundan başlayarak günümüze kadar olan etkileri kapsamında yabancı ve Türkçe kaynaklar araştırılıp, nitel veriler toplanmıştır. Yazılı basım ve dijital ortam olmak üzere farklı kaynaklardan yararlanılmıştır. Elde edilen bulgular karşılaştırılıp, ortaya çıkan sonuçlar analiz edilmiştir. Araştırmaya 20. yüzyıl Avrupa sanat dünyasından başlanmış olup, o dönemin içinde bulunduğu teknolojik gelişmelerden etkilenen halkın, bu değişimlerle baş edebilmesi için bulunduğu çözümler incelenmiştir. Bu çözümler içinde Arts and Crafts ve Bauhaus akımları hakkında nitel veriler toplanarak bilgi edinilmiştir. Almanya'daki Bauhaus öncesi ve sonrası tipografi dönemi karşılaştırılmıştır. Okulun tipografi alanında yaptığı değişiklikler, ayrıca farklılaşan toplum ile yaşam şartlarının insan ve sanat üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Elde edilen bilgiler doğrultusunda Bauhaus tipografi anlayışının Yeni Tipografi'nin doğuşuna olan katkıları değerlendirilmiş olup, günümüze uzanan etkileri analiz edilmiştir.

2. Bauhaus Tipografisi ve Günümüzdeki Etkileri

20. yüzyılın başlarında teknik bir terim olarak kullanılan Tipografi, iletişim açısından önemini arttırmaya başlamıştır. Modern sanat akımlarının ortaya çıkması, o dönemde Almanya'da çok yaygın olan gotik tarzı tipografi anlayışı gibi geleneksel uygulamalardan uzaklaşarak sanatın tanımını yeniden şekillendirmek için teşvik edici bir özellik kazanmıştır.

¹ Dönemin Almanya hükümeti için logo, afiş, broşür ve dükkân tasarımı yapan sanatçı Peter Behrens'in, sanayi ve sanat iş birliğini öngören bir bakış açısıyla başlattığı harekettir.

² 19. yüzyıl sonlarında İngiltere'de başlayan sanat akımı.

19. yüzyılda tipografinin birincil amacı olan okunurluk bu dönemde yerini çok daha fazlasına bırakmıştır. Harfler, sözcükler ve yazılar artık bir tasarım unsuru olarak kullanılmakta ve bu unsurlar ile içerik yansıtılmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda, tipografi alanında biçim ve içerik arasında bir köprü oluşturulmaya da çalışılmıştır. Harf, sözcük ve yazıların kullanım şekilleri genişletilmiş ve kavramsal bir anlayışla tipografi yeniden yorumlanmıştır. Yeni Tipografi düşüncesi ise, bu değişim ve yenilik arayışlarının sonuçlarından biri olarak, geleneksel yapıdaki tüm tipografik alışkanlıkların sorgulanmaya başlamasıyla filizlenmiştir. Bir taraftan bu tasarım fikrinin savunucusu ve hareketin öncüsü olan Jan Tschichold ve Yeni Tipografi anlayışı, diğer taraftan tipografinin sağladığı önemli gelişmeler ve yenilikler, bugünün tipografi anlayışını ve dijital dünyanın tipografiye yaklaşımını anlamak için iyi bir referans sunmaktadır. Ayrıca Bauhaus akımında kullanılan tipografi, genel olarak modern sanat, grafik tasarım ve endüstriyel tasarımın geliştirilmesi için kullanılmıştır.

Bauhaus Okulu serifsiz yazı tipinin güçlü savunucusudur. Çünkü geometrik formun, o zamanların sık kullanılan süslü Alman Blackletter Tipografi tarzlarından daha çekici ve kullanışlı olduğu fikrini benimsemiştir.

Bauhaus tarzı tipografi Yeni Tipografi fikrine olan benzerliğiyle dikkat çekmiştir. Yeni Tipografi fikrinin öncüsü olan Tschichold, Bauhaus Okulu'nda okumamış olmasına rağmen, okulun öğretmenleriyle her zaman iş birliği içinde olup, okulun tipografiye olan yaklaşımından etkilenmiş ve böylece Yeni Tipografi fikrini ortaya çıkarmıştır.

1923 yılında dönemin grafik tasarımcılarından Moholy-Nagy'nin okula eğitmeni olarak gelmesiyle birlikte, okulun tipografi anlayışı da yenilikler kazanmıştır. Nagy'nin öngörülü karakteri ve tipografiyi iletişimin bir aracı olarak görmesi, günümüz grafik tasarım anlayışının temellerini atmıştır.

Konuyla ilgili olarak Emre Becer, “*Modern Sanat ve Yeni Tipografi*” isimli kitabında görüşlerini şu şekilde belirtmiştir;

“(...) Moholy-Nagy, Bauhaus kitapları için hazırladığı basın ilanlarında Konstrüktivizm ve De Stijl tasarım ilkelerini bir araya getirmiştir. Bu çalışmalarda; çizgi, nokta, yazı sütunu, renk ve boşluk unsurları çizgisel bir yapı doğrultusunda ve ortadan bloklamayı esas alan geleneksel yaklaşıma zıt asimetrik, ama modüler bir grid yapısı içinde düzenlemiştir. (...) Moholy-Nagy'nin çalışmalarında tipografiyi, konuyu açıklamaya yönelik başka bir unsura ihtiyaç duymadan, başlı başına bir görsel anlatım unsuru olarak kullanmıştır” (Becer, 2010: 195-200).

Nagy, aynı zamanda tipografi ve fotoğrafı birleştirerek “Typofoto” olarak adlandırdığı tasarım yöntemiyle tipografiye yenilikçi bir yaklaşım kazandırmıştır. Moholy-Nagy, tipografi ve fotoğrafın birleşiminden doğan bu fotomontaj tekniğinin geliştirilmesinin grafik tasarım alanına sunacağı yeni olasılıkların, sonraki yıllar için büyük bir adım olacağını ve tasarım sürecini tamamen değiştireceğini öngörmüştür. Bu tekniğe en iyi örneklerden biri “Pneumatik” adını verdiği çalışmasıdır.

**Resim 1. Laszlo Moholy-Nagy, “Pneumatik” afiş,
1923, New York/VG Bild-Kunst, Bonn (URL 1).**

Bauhaus tipografisi, tasarımın mesajı net olarak iletmesine önem vermiştir. Dengeli sayfa düzeni, uyumlu geometrik şekiller, canlı renkler, serifsiz harfler, büyük veya küçük harfli fontlar her zaman sade ama güçlü bir anlayışla ele alınmıştır. Bauhaus düzeni sadece yatay ve dikey olarak değil, aynı zamanda açılı kullanım şekilleri ile de dikkat çekmektedir.

Bauhaus Tipografisi'nin önemli tasarımcılarından bir diğeri ise Joost Schmidt'dir. Dessau'daki (1925 – 1932) ön kurs kapsamında, tüm öğrencilerin Schmidt tarafından verilen yazı tasarımı kursuna katılmaları zorunlu bir kural olarak yer tutmuştur. Schmidt, 1923 Bauhaus sergisi için poster yarışmasına katılıp başarılı olmuş ve 1924'ten itibaren tipografi projelerinde yoğun olarak çalışmıştır. Böylece bu alanda Bauhaus'da göreve gelme şansı yakalamıştır. Burada Schmidt, harflerin şekil ve boyutlarını incelemiştir. Geometrik şekiller ve harfleri birleştirerek çalışmalar yapmıştır. Joost Schmidt, yenilikçi anlayışıyla uluslararası geçerliliğe sahip kapsamlı bir yazı anlayışı için çabalamıştır.

O dönemde Bauhaus'un kullandığı yazı biçimlerinin “Yeni Tipografi” fikirlerine daha çok uyduğu anlaşılmıştır. Tipografik alanda anonim olarak tasarlanan ve oldukça karanlık olan Grotesk yazı tipleri, tüm gereksiz dekoratif unsurlarından arındırılmıştır. Burada, net, modern, endüstriyel bir atmosfer yaratmak hedeflenmiştir. Bu yeni tipografik anlayışın en önemli yaratıcılarından biri de kuşkusuz Herbert Bayer'dir.

Bayer, Bauhaus Okulu'nun öğrencilerinden olan ve aynı zamanda okulun tipografi kimliğini yaratan kişidir. Bauhaus için tasarladığı tipografi, Bauhaus (Dessau) döneminin belirleyici bir özelliğidir. Bu özellik Tasarım Okulu'nun popülaritesini de büyük ölçüde arttırmıştır. Bauhaus yazı tipi tasarımı Herbert Bayer'in 1925 deneysel Universal yazı tipine dayanmaktadır.

Maya P. Lim, “The Questioned Value of Capital Letters” isimli makalesinde Herbert Bayer ile ilgili görüşlerini belirtmiştir;

“Bayer, 1923'te Bauhaus'daki çalışmalarını bitirirken tek harfli, sans serif alfabesi tasarlamaya başladı. Alfabeyi okulda basım ve reklam atölyesinin ustası olarak atandığı 1925 yılında tamamladı, ancak alfabeyi birkaç yıl daha gözden geçirmeye devam etti. Universal, mükemmel daireler ve düz, yatay ve dikey çizgi formlarıyla Bauhaus'un değerlerini yansıtmak için tasarlandı, netlik, mekanik hassasiyet, ekonomi ve verimliliği aktardı. Bu değerler okul için o kadar önemliydi ki, okulun kurumsal kimliği de bu değerler etrafında şekillendi” (Lim, 2018: 6-7).

Resim 2. Herbert Bayer, Universal Yazı Tipi Geliştirme Araştırmaları, 1925, Harvard Sanat Müzeleri, Cambridge, (URL 2).

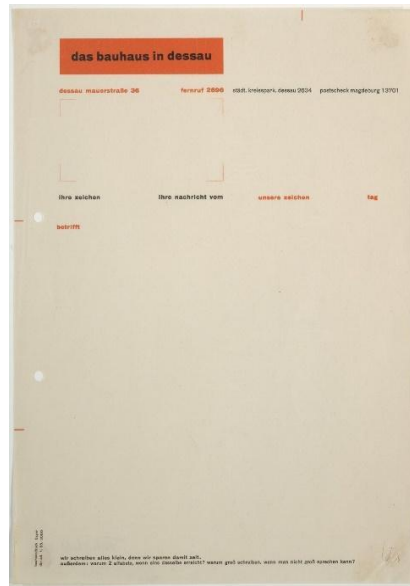
Bayer, okulda ders vermeye devam ederken aynı zamanda okulun büyük bir savunucusu olmuş ve fontlarda serifleri kullanmayı gereksiz bulmuştur. Ancak o dönemde Almanya'da serifli ve gotik yazı stilleri hâkim olsa da Bayer kendi tasarımlarında serifsiz yazı stilleri kullanmaya devam etmiştir.

Bu düşünce Bauhaus tarafından da benimsenmiş ve 1925'ten sonra yapılan tasarımlar serifli fontlar hiç kullanılmamıştır. Bayer, yazılarda büyük ve küçük harflerin bir arada kullanılmaması gerektiğini savunmuş bu yaklaşım okul tarafından benimsenerek devam ettirilmiştir.

“(…) neden iki alfabe kullanarak yazmak ve basmak zorundayız? Bir sesi algılamak için hem büyük hem de küçük harf kullanmak zorunda değiliz. Büyük a ya da küçük a diyerek konuşmuyoruz. Büyük ve küçük harflerin karışımından oluşan tek bir alfabe pratik olarak bize aynı sonucu verebilir. Yazım işi daha az zahmetli bir hale gelebilir” (Mijksenaar,1997: 21).

2.1. Dünyasında Grafik Tasarımı ve Bauhaus Tipografi Örnekleri

Bauhaus öğretmenleri ve öğrencileri tarafından tasarlanan yazı tiplerinin çoğu deneysel olmuştur. Bu bakımdan uygulamaya her zaman önem veren Bauhaus, Universal yazı tipinde olduğu gibi serifsiz tipografi tasarımlarını popüler bir hale getirmiştir. Bu anlayış, evrensel dünyada yankı bulmuş ve günümüzde de tipografi alanında popüler bir yaklaşım olarak devam ettirilmiştir. Bu yazı tiplerinin en güçlü özellikleri; net, okunabilir ve çok yönlü olmalarıdır. Süslemenin azaltılması ve bu yazı tiplerinin öne çıkardığı sadeliğe vurgu yapılması, Bauhaus'un tasarıma yaklaşımının ayrılmaz ilkelerindedir. Bugün, büyük bir şey gibi görünmese de serifsiz yazı tiplerine geçiş, Bauhaus'un en parlak döneminde radikal bir harekettir. 1975 yılında Edward Baygui ve 1925 yılında Universal yazı tipini yaratan Herbert Bayer'in çalışması üzerinde yoğun bir şekilde çizim yapan Victor Cargui, bu yazı tipini geliştirilerek, ITC Bauhaus yazı tipini tasarlamıştır. Bu çalışmada üçgenler, daireler ve dikdörtgenler gibi geometrik şekiller vurgulanmıştır. ITC Bauhaus yazı tipi gibi Bayer'in Universal yazı tipinden etkilenilerek tasarladığı birçok yazı tipi de günümüze kadar kullanılmaya devam etmiştir. Universal Alfabesinden etkilenerek tasarlanan diğer Bauhaus yazı tipleri ise; 1969 yılında Joe Taylor tarafından tasarlanan Blippo, bu yazı tipinin siyah versiyonu olan ve Microsoft Word tarafından kullanılan Bauhaus 93 ve 1970'de Herb Lubalin tarafından tasarlanan, ayrıca yazı stili ailesine küçük harfler eklenen ITC Bauhaus'tur.

**Resim 3. Herbert Bayer, Bauhaus kimlik tasarımı,
1926-1928, Modern Sanat Müzesi, New York, (URL 3).**

Yeni Tipografi stiline yön veren bu yaklaşımlar ile Bauhaus geometrisi uzun yıllar kullanılmış ve günümüzde de pek çok yeni yazı tipinin üretilmesine olanaklar sağlamıştır. Bauhaus yazı tipi anlayışının günümüz tasarımlarına referans sunduğuna dair örneklemeye ünlü Alman markası Jagermeister'in FC Lucas yazı tipi gösterilebilir. Öte yandan José Manuel Urós ise Joost yazı tipini tasarlarken Bauhaus Okulu eğitimcilerinden Joost Schmidt'in poster çalışmalarından esinlenmiştir. Joost yazı tipinin ilk versiyonu, doğrudan Herbert Bayer'in sadece küçük harf içeren

Universal Alfabeti ile ilişkilidir. Bayer'in Universal Alfabeti'nin de içinde bulunduğu bazı yazı tipleri hiç tamamlanmamış veya yayınlanmamıştır. Ancak günümüz tasarımcıları modern dönem için Bayer'in

Universal Alfabeti'nden ilham alarak Bauhaus yazı tiplerini yeniden yorumlamaktadırlar. Bauhaus tipograflarının amacı evrensel düzeyde kullanılacak işlevsel fontlar yaratmaktır. Bu nedenle Universal Alfabeti anlamını evrensel kelimesinden almıştır. 2009 yılında ikinci versiyonu tasarlanmış ve büyük harflerin eklenmesi de dâhil olmak üzere yazı tipinde bazı iyileştirmeler yapılmıştır. Bu örnekler ek olarak; Avusturyalı yazı tipi kuruluşu tarafından 2016 yılında tasarlanan Mohol yazı tipini de örnek verebiliriz. Bu yazı tipi isminden de anlaşılacağı gibi Bauhaus eğitimcilerinden olan Mohol-Nagy'nin anısına özel olarak tasarlanmış ve bu süreçte onun tasarımlarından esinlenilmiştir. Mohol, tipograf Aaron Jancso tarafından ortaya atılan-“*Geniş bir kalem gibi eski bir klasik araçla serifsiz, mono-lineer yazı tipi tasarlamanın en iyi yolu nedir?*” sorusunun cevabı olarak doğmuştur.

Günümüze kadar ki sürece bakıldığında, Bauhaus'un pek çok yazı tipinin yeniden yorumlanmasını ya da yeni yazı tiplerinin ortaya çıkmasını sağladığı ve çeşitli grafik tasarım uygulamalarında da etkisini devam ettirdiğini söyleyebiliriz. Bu bakımdan 21. yüzyılın grafik tasarım üretimleri de yenilikçi bir tavırla ortaya çıkmakta ve Bauhaus ruhunu yansıtmaktadırlar. Paris Dekoratif Sanatlar Müzesi tarafından 2015 yılında düzenlenen “Bauhaus Ruhü / L'Esprit du Bauhaus” isimli sergi okulun evrensel açıdan dünyaya olan etkisine örnek olarak gösterilebilir. Sergiye katılan sanatçılar Bauhaus dönemine olan yaklaşımlarını deneysel çalışmalarla göstermişlerdir. Sergi Uzak Doğu'dan Avrupa'ya uzanan doğrultuda bir yaklaşımlar diyalogu oluşturmayı amaçlamıştır. Fanette Mellier'in “Oyun” isimli çalışması bu yaklaşımların çeşitliliğine örnek olmaktadır. Melleir bu çalışmada Bauhaus Tipografi anlayışından esinlenmiş ve geometrik formlar kullanarak harflerin geometrik tasarımlarına yer vermiştir.

Resim 4. Fanette Mellier,
Oyun, 2015, © Fotokino, Marsilya, (URL 4).

2.2. Bauhaus Tipografisinin Günümüz Türk Grafik Tasarımına Etkisi

Bauhaus'un Türk Grafik Tasarımına olan etkisi ise ilk kez okulun kapanmasından 25 yıl sonra 1957 yılında olmuş ve İstanbul'da Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu adıyla bauhaus ekolünü devam ettiren bir kurum hayata geçirilmiştir. İstanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nun başına Bauhaus kökenli Alman Prof. G. Schneck getirilmiş, bunun sonucunda da İstanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu, Güzel Sanatlar Fakültesi, bugünkü adıyla Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi adını almıştır. Bu okul ikinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa'da açılan en büyük Bauhaus Okulu'dur. Bu okul yeni adıyla günümüzde de eğitim vermeye devam etmektedir. Bu durum Bauhaus Okulu'nun ülkemizde de etkisinin hala devam ettiğini kanıtlar niteliktedir.

Günümüzde ise Alman küratör Jan Bolen'in Bauhaus Okulu'nun kuruluşundan 99 yıl sonra ortaya çıkardığı “Okullar Okulu Projesi” ilk kez 4. İstanbul Tasarım Bienali kapsamında sergilenmiştir. Bienal'in ana fikri Bauhaus Okulu'nun cesur öğrenme tekniği baz alınarak ortaya çıkmış, artan teknolojiyle birlikte okulu ve öğrenmeyi baştan tasarlama fikri üzerinde durulmuştur. İstanbul Tasarım Bienali tasarım ve

tasarım eğitimini sorgulama imkânı sunmuş, Bauhaus Okulu'nun ötesine geçmeyi amaçlamış ve sanatçıları alternatif tasarım eğitimleri üzerine düşünmeye teşvik etmiştir.

Bauhaus'un 100. yılı kapsamında Maltepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi "Türkiye'de Bir Bauhaus Ekolü: Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'ndan Sanatçılar Sergisi" isimli bir etkinlik düzenlemiştir. Serginin amacı Türkiye ve Almanya arasındaki kültürel dostluk bağının önemini vurgulamak ve İstanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu mezunu olarak günümüzde halen Bauhaus tasarım anlayışını sürdüren 30 seçkin sanatçı ve akademisyeni bir araya getirmektir.

Bauhaus'un 100. Yıl logosu ile serginin davetiye ve afiş tasarımı Maltepe Üniversitesi Grafik Tasarım Bölümü Başkanı Doktor Öğretim Üyesi Seyit Mehmet Buçukoğlu tarafından Bauhaus Okulu'nun tipografi yaklaşımı göz önüne alınarak tasarlanmıştır.

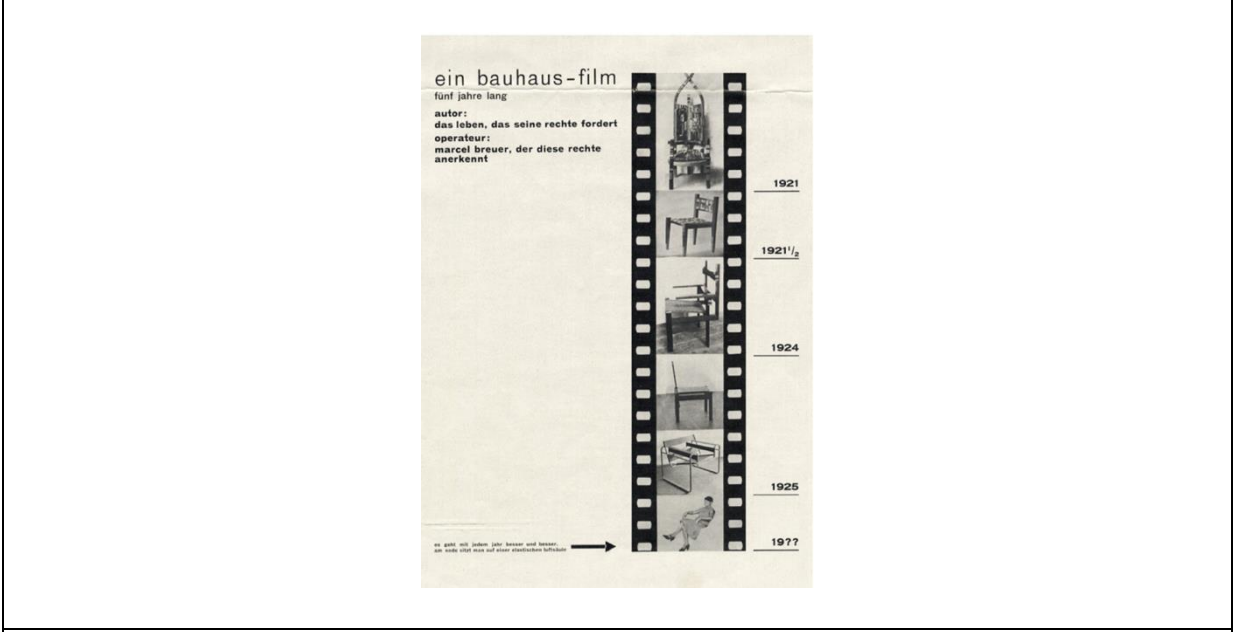
Resim 5. Bauhaus'un 100.yılı logosu,
2020, Maltepe Üniversitesi, İstanbul (Maltepe Üniversitesi, 2019:03).

Resim 6. Türkiye'de bir bauhaus ekolü: Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'ndan Sanatçılar Sergisi,
2020, Maltepe Üniversitesi, İstanbul (URL 5).

Bauhaus'un Türk Grafik Tasarımına olan etkilerine örnek olarak uluslararası araştırma projesi olan *bauhaus imaginista* gösterilebilir. Proje, Bauhaus Okulu'nu kuruluşunun 100. yılında yeniden yorumlamaktadır. Bauhaus'u uluslararası bir boyutta değerlendirip, dünyanın farklı yerlerindeki tasarımcıların Bauhaus tasarım anlayışı üzerinde iş birliği yapmalarına olanak sağlamaktadır. Bu proje 4 temel kavramı işlemektedir. Bu kavramlardan biri olan *Moving Away* (Uzaklarda) Marcel Breuer'in 1926 yılında yaptığı

kolaj çalışmasından doğmuştur. Serginin *Uzaklarda* bölümü 2020 yılında İstanbul'da SALT Beyoğlu'nda gerçekleştirilmiştir. İstanbul sunumunda ayrıca, "Türkiye Tasarım Eğitiminden Örnekler" adlı ayrı bir atölye oluşturulmuş ve burada Türkiye'deki temel sanat ve tasarım eğitimleri incelenmiştir.

Resim 7. Marcel Breuer, ein bauhaus-film, fünf jahre lang, 1926 Bauhaus-Archiv Berlin, (URL 6).

Bir diğer örnek; Ted Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları tarafından 2019 yılında yayımlanan, fakültenin öğretim kadrosundan 18 yazarın 16 makale-denemesinden oluşan BAUHAUS_100+TR gösterilebilir. 100. yılını kutlayan Bauhaus tasarım anlayışı hakkındaki görüşler toplu olarak bu kitapta paylaşılmıştır.

Resim 8. Bauhaus_100+TR, 2020, Ankara, (URL 7).

2018 yılında ise alternatif bir sanat eğitimi ortamı oluşturmak amacıyla İstanbul'da kurulmuş olan Sanat Enstitüsü tarafından Bauhaus Okulu'nu ve Bauhaus'un 20. yüzyıl sanatına olan etkisini incelemek üzere "Atölye: Bauhaus Okulu" düzenlenmiştir.

3. Bulgular

Elde edilen bulgularda baskı tekniklerinin gelişmesiyle birlikte evrensel tipografi anlayışının da geliştiği gözlemlenmiştir. Ayrıca, Modern Sanat akımlarının tipografiye olan etkisi analizlerden elde edilen bilgiler paylaşılmıştır. Bauhaus Okulu'nun Modern Tipografi'yi öğrenmek için bir başlangıç adımı olduğu düşüncesine de ulaşılmıştır.

SONUÇ

Bauhaus'un, Walter Gropius ile başlayan yolculuğu 1933 yılında sona ermiş olsa bile, okulun tasarım anlayışının etkileri günümüze kadar ulaşmıştır. Çünkü günümüzde Bauhaus'un yarattığı modern tasarım anlayışının, geleceğin inşası olan ütopyik bir anlayışın peşine düştüğü söylenebilir. Bu ütopya bütün sanat dallarını aynı yerde buluşturmaktır. Okulun hedeflerinde yer alan başarının kanıtı olarak, öğretim prensiplerinin günümüzde hala kullanıldığından söz edebiliriz. Bu prensiplerin günümüzdeki örneklerinden biri de okulun güzel sanatlar ve uygulamalı bilimler arasındaki sınırı ortadan kaldırılmasıdır. Günümüzde, Türkiye'nin de içinde bulunduğu birçok ülke bu prensipleri benimsemiştir.

Bauhaus Okulu'nun tipografik alanda günümüze etkileri de gözle görülür bir biçimde net, serifsiz, okunabilirliği yüksek, geometrik şekillerden yararlanılarak ve grid sistemi kullanılarak tasarlanan Tipografi anlayışına dayanmaktadır.

Bauhaus Okulu deneysel çalışmaların geleceğe yönelik olmasını hedeflemiştir. Bununla birlikte dönemin tasarımcıları okunması zor Alman Blackletter yazı tipleri yerine Bauhaus Okulu yazı tiplerinin temeli olan Universal Alfabeti'ni tercih etmişlerdir. Bu durumun uluslararası düzeyde bir dönüm noktası olmasının sebebi ise Universal Alfabeti'nin ulaşılabilir olmasıdır. Toplumun her kesimi tarafından ulaşılabilir olan mükemmel tasarımlar yaratmak, okulun ilkelerinden biri haline gelmiştir.

Sonuç olarak, Bauhaus Okulu tipografi alanında yeni bir çağ açmış, modern tipografiye öncülük ederek günümüz endüstri ve teknolojisine uyum sağlayan yazı tasarımlarına ışık tutmuştur. 2019 yılında 100. yılını kutlayan okulun tasarım anlayışı etkisini hiç kaybetmemekte, alternatif bir sanat eğitimi ortamı oluşturmak amacıyla İstanbul'da kurulmuş olan "Atölye: Bauhaus Okulu" gibi çalışmalar ise Bauhaus tasarım anlayışının hala yaşadığını ve değişen dünya ile birlikte gelişmekte olduğunu kanıtlar niteliktedir.

KAYNAKÇA

- Antmen, A. (2008). *20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar**, İstanbul: *Sel Yayıncılık.
- Becer, E. (2007). *Modern Sanat ve Yeni Tipografi*, İstanbul: Dost Kitabevi.
- Bulat, S., Bulat, M. (2014). Bauhaus Tasarım Okulu, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1): 105-120.
- Esen, E., Koca, D. (2018). Basic Design Education and Bauhaus, *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 8 (1): 37-44.
- Forgacs, E. (1995). *The Bauhaus Idea and Bauhaus Politics*, Budapeşte: Central European University Press.
- Forgacs, E. (2017). *Bauhaus 1919-1913*, çeviren: Alp Tümertekin, İstanbul: Janus Yayıncılık.
- Kanmaz, E. (2015). Bir Eğitim Kurumu Olarak Bauhaus'un Günümüz Görsel Tasarımına Getirileri, *Journal of Educational Science Dergisi*, 3(4): 117-136.
- Kupferschmid, I. (2010). *True Type of the Bauhaus*, <https://fontinuse.com/uses/5/typefaces-at-the-bauhaus>, Erişim Tarihi: 05.04.2020.
- Kurtcu, F. (2019). 20. Yüzyıl Modernizmi Tipografi'de İçerik ve Biçim İlişkisi, *Çeşm-i Cihan: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları E-Dergisi*, 6 (1): 89-110.
- Lim, M. (2018). *The Questioned Value of Capital Letters*, <https://www.printmag.com/uncategorized/the-questioned-value-of-capital-letters>, Erişim Tarihi: 05.04.2020.
- Mijksenaar, P. (1997). *Visual Function: An Introduction to Information Design*, Rotterdam: 010 Publishers.
- Moriarty, A. (2016). *The Modern Letter- The Best of the Bauhaus Typography*, <https://www.widewalls.ch/bauhaus-typography/> Erişim Tarihi: 15.04.2020.
- Ryan, D. (2001). *Letter Perfect: The Art of Modernist Typography. 1896-195*. Kaliforniya: Pomegranate Communications.
- Spencer, H. (2004). *Pioneers of Modern Typography*, London-Cambridge: The MIT Press.
- Turani, A. (1983), *Dünya Sanat Tarihi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- URL 1: <https://www.timetoast.com/timelines/laszlo-moholy-nagy-0926c647-8bc0-465a-b671-9bddaae8636>, Erişim Tarihi: 30.04.2020.
- URL 2: <https://www.harvardartmuseums.org/tour/the-bauhaus/slide/6439>, Erişim Tarihi: 30.04.2020.
- URL 3: <https://collection.cooperhewitt.org/exhibitions/2318800172//large-print?pt=18>, Erişim Tarihi: 30.04.2020.
- URL 4: <https://fanettemellier.com/en/project/play>, 01.05.2020.
- URL 5: <https://www.maltepe.edu.tr/tr/turkiye-de-bir-bauhaus-ekolu--devlet-tatbiki-guzel-sanatlar-yuksekokulu-ndansanatcilar-sergisi>, Erişim Tarihi: 05.05.2020.
- URL 6: <http://www.bauhaus-imaginista.org/editions/5/moving-away>, Erişim Tarihi: 08.06.2020.
- URL 7: http://www.mimarizm.com/haberler/gundem/bauhaus-100-tr-yayinlandi_131179, Erişim Tarihi: 09.06.2020.